

Det är förstås lätt att efteråt döma ut aktörerna i ett komplicerat och omvälvande skede som mindre väl orienterade och att beslut fattades, eller saknades, som inte verkar särskilt väl underbyggda i historiens ljus. En något mer neutral beskrivning av skeendena 1809–1810 skulle bättre avspegla de verkliga förloppen, men inte ge samma ram till den fortsatta framställningen i Ahlanders bok.

En andra aspekt på den kanske väl ensidiga Bernadotte-fokuseringen är politiken kring bildandet av den nya svensk-norska unionen. Här beskrivs Karl Johan som den aktör som närmast självständigt å ena sidan släppte aspirationerna att återta Finland, å andra sidan arrangerade unionen med Norge.

När det gäller inställningen till Finland är det sannolikt att Karl Johan kunde agera mer rationellt och strategiskt än många svenskar. När det gäller Norge är det svårt att bortse från att mycket konkreta planer på ett närmande mellan länderna var en utgångspunkt till exempel för Adlersparres, von Platens och Armfelts diskussioner i Norge med den blivande kronprinsen Karl August, redan under den tidiga våren 1809.

Det förefaller i detta avseende mer korrekt att hävda att Karl Johan drev igenom en union med Norge grundat mer på hans starkare internationella förankring och förmåga att använda sin strategiska positionering i viktiga avgöranden, än på en originalitet i ambitionen.

Ahlander har bidragit till att sätta ljuset på viktiga skeenden i Sveriges historia där landets fortsatta bestånd stått på spel. Karl XIV Johan var utan tvekan en stark personlighet och driven maktspelare. Det är en viktig ingrediens i förståelse av hans roll och gärning. För en mer neutral historisk beskrivning borde dock perspektiven viktas om från Karl Johan och till de övriga komplexa skeendena.

Men som Ahlander påpekat är detta en erfaren praktikers version snarare än en akademisk avhandling. Som sådan ger den i sig en intressant inblick i hur den erfarne utrikespolitikern Ahlander tolkar historien. Det är av värde i sig, inte minst för den historiska forskningen.

Uppsala universitet

BJÖRN HASSELGREN

Svante Nordin, *Sveriges moderna historia: Fem politiska projekt 1809–2019* (Stockholm: Natur & Kultur 2019). 342 s.

Det finns många sätt att skriva historia. Ett sätt är att röra sig nära markytan, och skildra skeendet med största möjliga detaljrikedom. Anders Fryxell, som på sin tid lyckades skriva en svensk historia i närmare 50 volymer, kan ses som en representant för ett sådant tillvägagångssätt. Man kan också flyga

högt över det förflutnas landskap, med en syntetiserande ambition att se de stora mönstren, "vad som skedde i det som skedde" för att knyta an till Fryxells samtida, historikern Erik Gustaf Geijer.

Det geijerska citatet spelar en central roll i Svante Nordins bok *Sveriges moderna historia*. Nordin har just den översiktliga och syntetiserande ambition som beskrivs ovan, men ofta bjuder han också på ett rikt – ibland omotiverat rikt – referat. Särskilt gäller detta den nära förflutenheten där Nordin ibland förlorar sig i vad som rimligen får betraktas som periferi. Samtiden är som bekant alltid svår att historisera.

Skildringen är inriktad på det politiska skeendet, med viss slagsida mot det idépolitiska sammanhanget. I sin ambition att avtäckva vad som skedde i det som skedde delar Nordin in det moderna Sveriges historia – med startpunkt 1809 – i fem "projekt" som kan sägas bygga på varandra. Det gäller för det första skapandet av den konstitutionella ämbetsmannastaten 1809–1865, för det andra tvåkammarriksdagen, näringsfriheten och industrialiseringen fram till 1905, för det tredje det demokratiska genombrottet 1905 till 1932, för det fjärde Folkhemmet, vars slutår sätts till 1976, och för det femte ett moderniseringsprojekt benämnt "globalisering och mångkulturalism" som alltjämt fortgår.

Som ofta i historiska skildringar med örnblickens ambition ligger en stor del av perspektivet i hur undersökningen periodiseras. Här bjuder Nordin på lite av varje. De stora förändringarna i grundlag och representationsform 1809 och vid 1860-talets mitt är väl etablerade tidsgränser. Men det finns annat som sticker ut. Inte minst gäller detta demokratis genombrottsfas, 1905 till 1932. Den konventionella och hårda gränsdragningen vid den allmänna rösträttens genomförande mjukar Nordin upp avsevärt. Dels ges Arvid Lindmans försiktiga rösträttsreform för män ett större utrymme än vanligt, dels ses 1920-talets minoritetsparlamentarism och täta regeringsombildningar möjligen som en demokrati men i så fall som en på många sätt dysfunktionell sådan.

I detta hackande system lämnades utrymme också åt andra aktörer än de på den parlamentariska insidan. Detta leder vidare till en annan viktig dimension i Nordins verk: kungamaktens betydelse. I översiktsskildringar av svensk 1800- och 1900-talshistoria spelar kungamakten i allmänhet en ganska undanskymd roll. Efter det gustavianska enväldets slut, statskuppen och den nya grundlagens tillkomst 1809 finns en tydlig tendens att reducera kungarna till om inte rena staffagefigurer så näst intill. Ofta och reflexmässigt nämns borggårdskrisen 1914 som den sista gång en svensk kung visade en personlig maktambition. Nordin komplicerar denna bild på ett förtjänstfullt sätt. Flera kungar framstår som högst centrala bidragsgivare i Sveriges moderniseringsprocess. Inte minst Karl XIV Johans omorientering i utri-

kespolitiken ses som betydelsefull. Men det handlar också om monarkens centrala roll i regeringsbildningarna under hela 1920-talet, alltså efter rösträttsreformernas förverkligande. Egentligen ännu längre än så, de kungliga maktambitionerna tycks inte ta helt slut förrän Gustaf V lagts i graven 1950.

Demokratiens förverkligande och kungamakts successiva snarare än plötsliga reduktion visar på ytterligare ett drag i framställningen. Det rör vad som kan beskrivas som en reformistisk eller antirevolutionär tendens i svensk historia, vad vissa andra historieskribenter kallat för besinning. Långsamhet och förhandlingslösningar trumfar överilning och konflikt. Återigen kan Arvid Lindman ges som exempel. I stället för våldsam obstruktion mot en rösträtt som ändå sannolikt skulle komma, genomfördes en allmän sådan för män, låt vara försedd med en serie streck. I utbyte mot detta fick högern ett proportionellt valsystem i stället för majoritetsval i enmansvalkretsar, ett system som hade hotat att sudda ut den parlamentariska högern i anslutning av liberaler och socialdemokrater. Fram tonade en förhandlingslösning där alla fått något men ingen fått allt. Något storpolitiskt åskoväder bröt aldrig ut. Moderniseringens ljumma vindar kunde fortsätta att blåsa.

Just modernisering är ett begrepp av vikt för Nordin. Det står klart redan av bokens titel. Han ägnar också en del utrymme åt att inledningsvis reflektera över begreppet modernitet. Vad menas egentligen? Det hör till bokens förtjänster att Nordin initierar en sådan diskussion. Alltför många av oss tenderar att använda begreppet på ett alltför intuitivt eller oprecist sätt. I slutändan tycks dock inte heller Nordin mejsla fram någon definition som är analytiskt brukbar. Det blir då svårt att se om begreppet har någon större betydelse i sammanhanget, och i så fall vilken. Med "Sveriges moderna historia" avses snarast "den i tiden närmast föregående" historien, alltså en rent kronologisk eller temporal definition. Det är synd. Det dominerade intrycket är annars att verket är intressant i sin syntetiska ambition och att författaren har en överblick som i dag är få förunnad.

Lunds universitet

JOHAN STENFELDT

Benito Peix Geldart, *Stålpionjären: Historien om Pelle Söderberg 1836–1881* (Stockholm: Förlaget Näringslivshistoria 2019). 422 s.

Vi torde vara många inom historikerskrået som i dag skriver under på att biografien är en angelägen genre. Ett väl utvalt porträtt kan ge konturer åt de stora linjernas historia och inte så sällan illustrera eller till och med för-